

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

Уређивачки одбор:

др *Алексић Радомир*, др *Грицаић Ирена*, др *Коларич Рудолф*, др *Конески Блаже*,
др *Павловић Миливој*, др *Стевановић Михаило*, др *Храсиће Мајке*

Главни уредник
М. СТЕВАНОВИЋ

XXV књ.

БЕОГРАД
1961—1962

ФУНКЦИЈА ПРЕФИКСА НЕ У НЕКИМ ИМЕНИЧКИМ И ПРИДЕВСКИМ КОМПОЗИТАМА

У Рјечнику Југославенске академије знаности и умјетности¹ реч *небреме* тумачи се да значи „isto što breme. Mučno je svoje nebrime nositi. Nar. bl. kapet. 129. Govori se (s naznačenim akc. i značenem) u Lici. J. Bogdanović. Čudna je ta riječ; Miklošić u svome Etym. Wörterb. 212^a navodi nekoliko riječi iz slov. jezika, koje su složene s riječcom *ne* pa znače isto što i nesložene: *negnusen, nekrivičen* isto što *gnusen, krivičen*, navodi i malorus. *неглуї*, за коју каже да значи: sehr dumm. Tölpel. Kako se ima *ne* u tijem riječma razumjeti, to nije jasno“.

У овако изнетом проблему значења одричне речце *не-* у наведеним сложеницама, уочавају се две чињенице. Прво, а што је већ речено, нејасна функција речце *не-*, а друго, што произлази из поређења значења поменутих речи, њена, тј. речце *не-*, неједнака семантичка вредност у сложеницама *небреме, negnusen, nekrivičen, неглуї*. Док се у прва три случаја значење основне речи не мења, у последњем, тј. у украјинском примеру *неглуї*, значење је ипак померено „врло глуп; протак“.

Но, ни једна се од ових речи не може оваквим својим значењем уклопити у именичке и придевске категорије које су у свој морфолошки склоп примиле као префикс негацију *не-*. Ова речца у именичким и придевским композитама углавном означава или нешто супротно од онога што је у основној речи (*небрижљивосїї : брижљивосїї, небрижљив : брижљив; несрећа : срећа, несрећан : срећан*) или негира, пориче појам који је основном речју дат (*небојша — онај који се не боји, недеља — дан када се не дела; неїресїан — који не престаје, неук који није научио, који не зна*)². Значи, негација *не-* мења увек, у одређеном смислу, супротности или негирања, значење основне речи којој се додаје и са

¹ У даљем навођењу Рјечник ЈАЗУ.

² У примеру као *нечовек* са значењем „рђав, лош човек“ такође постоји негирање, али ту се не негира човек као биће, већ само његова особина човечности, хуманости.

којом чини јединствену целину. Ово је уобичајена морфолошко-семантичка црта словенских језика³.

Као што се види, речи *небреме*, *negnusen*, *nekrivičen*, *неглуи* заиста представљају одступање. Али не само оне. Резгледајући најпре Рјечник ЈАЗУ који најобухватније заступа српскохрватски лексички фонд и старијих епоха, нашли смо још неколико оваквих сложеница, истог морфолошког склопа, тј. са префиксом *не-* који такође нема своје уобичајено значење супротности или негирања: *незгroman*, *незгromaњасиј*, *незгromнииј*; *незгromно*; *несейни*. По која од ових речи може се наћи и у другим речницима који скупа дају сличан резултат, тј. готово све наведене речи из Рјечника ЈАЗУ, а неке од поменутих сложеница има и речничка грађа Института за српскохрватски језик⁴. Изнећемо одмах значења сакупљених речи и изворе којима располажемо.

незгroman

Рјечник ЈАЗУ: *огroman*, *голем*; *грдан*, *ружан* (с напоменом да је уместо почетног *о* у *огroman* предлог *с* и да *не-* не доводи до промене значења као и у *небреме*). Поред облика *незгroman* јавља се и фонетска варијанта *незгrovна*, *незгrovно*. — Iz kosijera slike grube nos nezgroman na kjun pada (Gundulić I., Djela, 474). Strašno vika i prostire glas nezgroman do nebesa (Palmotić Ć., Stari pisci hrvatski, knj. XIV, 135^a). Nos nezgromni na čeljust mu grdno pada (Kavačin J., Bogatstvo i ubožtvo, Zagreb 1861, 413^b). S drokunom ćeš ti nezgrovna plesat lava srditoga (Đorđić I., Saltijer slovinski, Mleci 1729, 315). Jedna nezgrovna tvrđa na površi od gore postavljena (Isti, Život sv. Benedikta, Dubrovnik 1784, 40). Svaka mati djecu i nezgrovnu ljubi (Đorđić I., Uzdasi Mandalijene pokornice, Mleci 1728, VII).

У Стулићевом речнику значење је такође „голем, грдан“, док Вранчић и Бјелостјенац у својим речницима *незгroman* тумаче као „немио, немилостив“.

РГИ: *огroman*. — У дубини земље почива незгromна и силна [тврђава] (Војновић Л., Дубровачке елегике, Дубровник 1898, 37). Пространи, велбни лукови почивају на осмероугластим незгromним ступовима (Исти, Вођ кроз Дубровник и околна мјеста, Дубровник

³ Уп. нпр. руско *нечистиоѡта* : *чистиоѡта*, *нечистиѡѡѡ* : *чистиѡѡѡ* ; *недочка*, *несын* ; пољско *niekorzystić* : *korzyść*, *niejekorzystny* : *korzystny*, *niepokojność* : *spokojność*, *niepokojny* : *spokojny* ; чешко *neprůzračnost* : *průzračnost*, *neprůzračně* : *průzračně*, *nespůsobnost* : *způsobnost*, *nezpůsobný* : *způsobný* ; бугарско *неисѡѡина* : *исѡѡина*, *неисѡѡинен* : *исѡѡинен*, *необичайносѡѡ* : *обичайносѡѡ*, *необичаен* : *обичаен*.

⁴ У даљем навођењу РГИ.

1893, 52). Она незгромна људескара, која се ту свалила у кожнато ме столцу (Војиновић И., Дубровачка трилогија, Загреб 1902, 97). Прозваше га Гужани „Михо мазга“ ... цијећ његове смеђе помасти, густијех обрва, незгромна носа (Водопић М., Тужна Јеле, повијест грушка, Дубровник 1901, 40).

незгромањасӣ

Р ј е ч н и к Ј А З У: *неуравилан, незгодан, гадан*. — Говори се око Винковаца (Павичић С.).

Р Г И: *неуравилан, несразмеран, незграјан*. — Незгромањаст је онај, у ког не пристаје нит она глава уз тило, нит она прса уз струк ... све што је на њему ко да није његово (Ловретић Ј., Оток, Зборник за народни живот и обичаје Јужних Славена, II, Загреб 1897, 107).

незгромнӣи

Р ј е ч н и к Ј А З У: *голем, грдан*. — Daju te dubrave ... divje elefante velmi nezgromnite (Vetranić М., Stari pisci hvr., knj. III, 160).

незгромно

Р Г И: *незграјно, неумесно*. — Несретније и незгромније није се могла владати Босна (Војновић Л., Дубровник и Османско царство, књ. I, Београд 1898, 55).

несет̄ни

Р ј е ч н и к Ј А З У: *последњи*, као стсл. *се̄ѣтъ* и буг. *се̄ѣн* (у истом значењу). Јавља се обично у вези са заменицом *сваки*, тј. „сваки и несетни“ што је по смислу „сваки без изузетка“. Чује се у Славонији код католика. — *Kako milostivo i nesetnu stopu tvoju u pravome putu ... čini brojiti* (Рапић Ђ., *Svakome po malo iliti predike nediljne*, Пешта 1762, 150). *Jošter jedan običaj imade, tog Slavonac i nesetni znade* (Рељковић М. А., *Satir iliti divji čovik, Osijek 1779, 76*). *Drugo mi ne ostaje, nego da vas svakoga i nesetnoga onima ričma opomenem* (Рапић Ђ., *Isto*, 340). *Svaka i nesetna on upravla* (Velikanović I., *Upućenja katoličanska u razgovore složena, Osijek 1787, I/14*). *Jesu li sveta svaka i nesetna crkve uda?* (Isto, 246). *Sva i nesetna društva imaju stanovita mista* (Isto, 248). *Kojigod ne viruje svaka i nesetna, koja uči crkva* (Isto, 376). *Niti je laka svijuh i nesetnih grihah ispovid* (Isto, III/140). *Zazivaju se ponase ... svi i nesetni apostoli* (Isto, 516). *Nemoj sve i nesetne grihe ... ispitivati* (Peštalici G., *Utišeње ožalošćenih, Budim 1797, 37*). *Kad je svaku i nesetnu vreću pregledao* (Bosanska nar. prip., 140).

Р Г И: *последњи; сваки без изузетка* — даје потврде широј експанзији придева *несетни* који продире и у источну Србију (Пантелић Д., Збирка речи из средње Тимочке крајине). — Грожђе ... се једе непечено и неварено, и ... несетња (свака) хала на њега наваљује, као оснице, пси итд. (Тежак, илустровани лист за пољску привреду, Београд 1875, 145). И не заборавља он ни несетну стварцу (Цепелић И., Мало шале — нешто збиље, ловачке цртице, Загреб 1936, 213). Сваки и несетни човик је потрибан у држави (Буњевачке и шокачке новине, Калача 1870, 22). Исто важи и за писмене исправе, све кадъ ове небы у свакомъ и несетномъ случаю постанѣћ процесса осуетити могле (Сербскій Народный Листъ, Будим 1843, 35). Прогони [је] и судац и адвокат и сусјед, — а ма свака и несетна душа (Ђалски Ш. К., Из вармеђинских дана, портрети, Свеукупна дјела, серија I, св. II, Загреб 1912, 103). На њеним тамним дубоким очима није било тисућ прозора, на која би сваки несетни могао и у тај аманет завиривати (Козарац Ј., Мртви капитали, Београд 1910, 48). А када зубима зашкрипи ... оканит ћеш се одмах сваке и несетне мисли, да је чича Фирдуџија старац (Великановић И., Сријемске приче, Загреб 1915, 5). Вјерујте ми, да би мени предраго било, када би могао сваку и несетну Вашу жељу испунити (Прелог М., Историјски портрети и чланци, Београд 1926, 125). Сваки несетни момак и момчић дјевојка ил дивојчица имаје друга или другу (Лукић Л., Варош, Зборник за народни живот и обичаје Јужних Славена, XXV, Загреб 1924, 273). — Има примера где је етимолошко *-e-* замењено са *-ћ-* сигурно аналогно према корену *сѣт-* (као у *сѣтити* ипр.): Свака и несетна животиња гмизе земљом весело (Даница илирска, Загреб 1863, 55). Па зар није свака и несетна стварца вриедна уважења (Кршњави И., Листови из Славоније, Загреб 1882, 48).

Х р в а т с к о - п о љ с к и р е ч н и к Ј у л и ј а Б е н е ш и ћ а региструје *несетни* у значењу „сваки, појединачни“ („každy, pojedynčy“).

С р п с к о - м а ђ а р с к и р е ч н и к Б р а н ч и ћ а - Д е р е облику *несетни* даје значење „ситан, мали“ које је, вероватно, добивено преко „сваки и најмањи“ као што би то могло да се схвати из претходног примера у синтагми „свака и несетна стварца“.

Свакако да би оваквих речи било и више кад би се имао потпун материјал словенских језика, и то материјал који би исцрпије обухватио и све дијалекте, јер, што треба одмах истаћи, све побројане речи не улазе у опсег ни једног савременог словенског књижевног језика. Оне представљају архаизме, а уколико се данас и говоре, то је, како се види, уско дијалекатски. Но, није битно утврђивање тачног броја сложеница

оваквог типа, већ покушај објашњења функције предметка *не-* у њима, а што би њихов шири захват умногоме олакшао.

Ако се упореде значења служеница *небреме*, *negtusen*, *nekrivičen*, *неглуј* са накнадно додатим речима *незгроман*, *незгромањасиј*, *незгромниш*, *незгромно*, *несейни* указују се две могућности: или да речца *не-* не уноси никакву промену у значење основне речи (као у *небреме*, *negtusen*, *незгроман*, *nekrivičen*), или да се обликом *не-* као првим делом сложенице додаје основном значењу појачајни елемент „врло, веома“ (случај са *неглуј*).

Несумњиво да је *не-* некада имало друкчије значење које је везано за дубљу прошлост, али које је до данашњих дана избледело. Зато се *не-* у *небреме*, *nekrivica*, *несейни* и др. морфолошки опажа, али се семантички не осећа, изузев у примеру *неглуј* са израженом појачаном особином основне речи које је протумачено као „врло глуп“.

Треба одмах рећи да *не-* није у семантичкој вези са негацијом *не*, јер она, по својој природи, а и етимолошки⁵, или негира основну реч, или казује нешто што је њој супротно. У том слику тешко би се као потпуно убедљива могла прихватити препоставка А. Мусића да је *не-* у *неглуј*, *negtusen*, *nezagoveden*, *nekrivica*, *nekrivičen*, *netrlépen* „moglo pristupiti i po analogiji drugih riječi, koje znače nešto zlo po tom, što se dobro poriče (npr. krv. -srp. ne -dostojan)“⁶. Зато се проблем једино може управити према облику *не-* као носиоцу извесне појачајности у смислу „врло, веома“. На ово нас, пре свега, упућује Миклошићево мишљење: „*nescheint zu verstärken: klr. nehlp sehr dumm, tölpel. So sind auch nsl. negtusen, gntusen; nezagoveden, zagoveden; netrlépen, trlépen; nekrivica, krivica; nekrivičen, krivičen zu deuten. Vergl. nhd. unwetter, wetter. kaš.: nievčera (eig. nicht gestern) vorgestern. — lit. neng*“⁶. Овде је занимљиво и кашупско *nievčera* (не јуче) у значењу „прекјуче“, тј. даље прошлости. Слична појачајна компонента нашла би се и на српскохрватском терену. У РГИ *несейни* има и своју појачајну нијансу у односу на време као „врло касно, позно“: Чак у несетно доба, као од неког милог санка

⁵ Up. F. Miklosich, Vergleichende Stammbildungslehre der slavischen Sprachen, Wien 1875, 353; A. Meillet, Le slave commun, Paris 1924, 417; H. Hirt, Indogermanische Grammatik, Teil VII, Syntax II, Heidelberg 1937, 69—80.

⁶ A. Musić, Komparacija i negacija, Rad Jugoslavenske akademije, knj. 222, str. 274.

⁷ M. Pleteršnik, Slovensko-nemški slovar, Ljubljana 1894, облик *nezagoveden* не бележи, а *zagoveden* тумачи као „неотесан, сиров, прост, глуп“; *netrlépen* упућује на *trlepen* са значењем „schwer verstehend“ („тешко разумљив“) и „тежак, тром, гломазан“.

⁸ F. Miklosich, Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen, s. v. *ne*.

разабравши се, умиљати говор зачује се (Милошевић Д., Прикљученија краља Аполона, превод с немачког, Беч 1837, 84). У овом смислу засведочена је и именица *несетница* уприлошком изразу „у несетнице“ као „врло касно, позно; после дужег времена“: Каулиций овдашний трговаць у несетнице, ючеръ после дугога блюваня умре (Мостарски Ј., Вукова преписка, књ. 4, 1909, 185). Тек ће му се у несетнице окренути и запитати га (Јовановић Змај Ј., Јавор, лист за забаву, поуку и књижевност, Нови Сад 1880, бр. 49/1564).

Тумачење семантике *не-* као извесног појачајног елемента значења речима којима се додаје, одговарало би сложеницама са префиксом *на-* као нпр. рус. *на́больно* ‘sehr schmerzhaft’, *на́больший* ‘der vornehmste, erste’, *на́крепко* ‘sehr stark, fest’, *на́скоро* ‘sehr schnell’⁹. А ово исто *на-* проширено појачајном партикулом **i* улази у састав суперлативног предметка *нај-* чија се појава везује за последњу епоху прасловенског језика¹⁰. Данас је суперлативни префикс *нај-* заступљен у већини словенских језика, али поред њега засведочен је и облик *на-* (у полапском само тако; у старополском и *на-* и *нај-*, а тако је и у старочешком; у словеначком поред *нај-* и *на-*)¹¹ који бележе и лексикографи, међу њима и историјски Рјечник ЈАЗУ, s. v. *на*, стр. 203, 5: „*на* [znači] isto što *нај*: Въ jedino volite nalučšago (Sava sv., Glasnik srpskog uč. društva, Tipik studenički po rukopisu iz 1619, 159). Съ трудомъ i въсакумъ поспѣхомъ параџе i съ смѣренijемъ (iz XIV vijeka) (Fr. Miklošić, Monumenta serbica, Beč, 1858, 116). Kad su napre Srbi iz preko mora prešli (Glasnik srpskog učenog društva, Put Jerotija Račanina u Jerusalem g. 1704, izdao S. Novaković, br. 31, 299). Vele, da hoće veliko krvoprolitje tu biti naposle (Isto, 299). Tu su Turci napre more prešli (Isto, 309).

Али поред форме *нај-* карактеристичне за већину словенских језика, налазимо и рефлекс *нар-* (који представља једну од црта словеначких дијалеката¹²), па чак *нер-* (такође заступљен у словеначким дијалектима)¹³, најзад *неј-*, *нејџ-*, каткад *панеј-* (џ) — појачано са префикса т-

⁹ Max Vasmer, Russisches etymologisches Wörterbuch, Heidelberg 1954, 190.

¹⁰ Рјечник ЈАЗУ, s. v. *нај*, 3, стр. 363, претпоставља да је „*нај* ... некад била особита riječ, т. ј. lok. sing. од именице *наја* ... којој је траг сачуват само у рус. adv. *внай* или *внай* (од старијег *въ най*), који значи: veoma, врло, jako. Što је pomenuta imenica upravo značila, то се не може рећи“.

¹¹ A. Vaillant, Grammaire comparée des langues slaves, Tome II, Deuxième partie, Lyon 1958, 594—596; Max Vasmer, op. cit.; R. Nahtigal, Slovanski jeziki, Ljubljana 1952, 229.

¹² Fran Ramovš, Historična gramatika slovenskega jezika, VII, Dialekti, Ljubljana 1935, 56 i 75; R. Nahtigal, op cit.

¹³ A. Vaillant, op. cit., 595.

ним *на-* у доњолужичком (као *nejgóřŕy*, *nej(ž)góřŕy*, *panej(ž)góřŕy*) на супрот горњолужичком: *najhóřŕi*, *panajhorŕi*¹⁴.

Варијанту *nej-* има и пољски у народним говорима¹⁵, док је у чешком данас само тако, али то је резултат фонетских промена од XIV в. специфичних само за чешки језик.

Сматра се да су варијанте *nar-*, *ner-*, *nej*, *nejž-* у вези са партикулама *i* и *že, žь* и да су резултат супституције и укрштања *naj-* са *ner* (*nere*, старије *neže*) „него“ које се у првобитном значењу „као, како“ употребљавало после компаратива¹⁶. Значи, поред префиксалне форме *на-* и *нај-* појављује се и *нар-*, а паралелно са *нај-* и *нар-* имамо *неј-*, *нејж-*, *нер-*. Занимљиво је да према рефлексу *на-* без икакве партикуле, не постоји таква аналогна суперлативна форма *не-*.

Узимајући у обзир префикс *на-* у суперлативној функцији поред *нај-* и *нар-*, може се претпоставити да је, аналогно томе, било импулса и за суперлативну формацију са *не-* *према nej-* и *нер-*, чији су развој сузбиле морфолошке категорије са негацијом *не-* као својим префиксом одређеног значења негирања или супротности. Језик је морао да елиминише конструкцију категорије са *не-* које даје појачање и које би било у опречности по своме значењу са негацијом *не-* у сложеницама са којима би се облички поклопила¹⁷.

Вероватно да придеви типа *неглуј*, *negnusen*, *negagoveden*, *незгроман*, *некривиџен*, *несейни*, *нетрлепен* представљају остатке покушаја стварања и суперлативног префикса *не-* без икакве партикуле, иако је *не-* додато основној форми, не компаративу. Тим пре што се стари суперлатив градио суфиксом директно на придевску основу потпуно независно од компаратива. Аналогно томе није без значаја поменути облике *najustižen*, *addoloratissimo* и *najbezgrešno*, *innosentissimamente*¹⁸, затим неколико примера из Рјечника ЈАЗУ¹⁹ у вези са суперлативном речцом *нај-* додатој позитивној форми: *Plemića ni kmeta nij', ki se slavi, da j' gcspodin Tetta trgovac najpravi* (Armolušić J., *Slava ženska i protivni odgovor Jakova Armolušića Šibenčanina, Padova 1643, VIII*). *Ova dva lika najvlastita* (Kašić B., *Ritual rimski istomačen slovinski, Rim 1640, 358*). *Od najsilnih nevjernikah* (Grličić J., *Put nebeski ... u kratku obilato i*

¹⁴ *ibid.*

¹⁵ *Słownik języka polskiego, Warszawa 1904, s. v. naj.*

¹⁶ A. Vaillant, *op. cit.*, 594; Max Vasmer, *op. cit.*, s. v. *ne II*.

¹⁷ Нпр. *немирнији* означавало би „није немирнији“, „немирнији у мањој мери“, никако у највећем степену, тј. „најнемирнији“.

¹⁸ Della Bella, *Dizionario italiano, latino, illirico, Venecija 1728.*

¹⁹ s. v. *naj*, 3а, стр. 364.

razborito istomačen u jezik bosanski, Venecija 1707, 3). Složih najpoglavita djelovaña prisvetoga Benedikta (Đorđić I., Život s. Benedikta opata, Dubrovnik 1784, 210). Jest ju mučilo i bolo kano najbodljivo trñie (Tomiković A., Sveta govoreña ... priko godine složena, Osijek 1797, 201).

Ако сада додамо и поменуте случајеве са суперлативним префиксом *на-*, онда није искључено да је то исто и у префиксу *не-* у *неглуј* где се још осећа његова појачајна функција.

Тако би значења наших спорних придева као *неглуј*, *незгroman*, *некривићен* и осталих била решена, али то се одмах не би могло пренети и на именице *невреме*, *некривица*. Ако и претпоставимо да је у време формирања словенског суперлатива, који је нова творевина последње епохе заједничкослов. језика и који се јавља непосредно пре осипања словенских племена, веза појачајног предметка и речи била слободнија, тако да је он могао прићи и именици, онда бисмо свакако имали и случајеве са *нај-*, напр. *највреме*, *најсрећа* и сл. Међутим, тога нема²⁰.

Претпоставка да је *не-* некада било на истој линији као и *на-* односно *нај-* или *нар-* што је могло доћи путем укрштања *нај-* и *нер-* („него“), ипак може довести до разрешења и ових случајева. Из позиције суперлативног предметка *не-* је морало понети у себи значење појачајности које је у неким случајевима пристајало и уз именице исто онако како је то данас сасвим обично за префикс *ѓре-* (нпр. *ѓресѓрогосѓ*, *ѓрезаузеѓшосѓ*, *ѓренаѓрегнуѓшосѓ* и сл.).

Посматрајући, дакле, на овај начин, сложенице *невреме*, *некривица* *нећлур*, *несейни* и друге представљају остатке резултата сукоба двеју потпуно опречних категорија, једних са предметком *не-* насталим од негације *не-* и других са суперлативним *не-*, од којих је ова друга варијанта морала да се угаси. До нас је допро само по који остатак који је или сасвим изгубио своје значење (као у *невреме*, *некривица неzagoveden*) или га, са изузетком, сачувао (случај са *неглуј*).

Олга Ристић

²⁰ У старијим штокавским и македонским говорима, а поготову у бугарском језику, *нај-* се везује не само за придеве у позитиву, формирајући на тај начин суперлатив, већ и уз именице и глаголе, али то је све много каснија творевина у вези са губљењем флексије.

R é s u m é

Olga Ristić

Une fonction du préfixe *ne-* dans quelques substantifs et adjectifs composés

Les composés *невреме*, *незгрома*, *незгромањасӣ*, *незгромањӣ*, *незгромано*, *несејни* (dans le serbocroate), *negnusen*, *nezagoveden*, *nekrivica*, *nekrivičen*, *netrlepen* (dans le slovène) et *неглуп* (dans l'ukrainien) commencent par le préfixe *ne-* qui n'apporte aucun changement dans la signification du mot radical, ou bien intensifie le sens du mot radical en y ajoutant la signification de „très, fortement“. C'est tout le contraire de la signification donnée par la négation *ne-* comme préfixe dans les substantifs et adjectifs composés. Cela nous porte à croire que le *ne-* dans *невреме неглуї*, *несејни* etc. est d'une autre origine. L'élément sémantique „très, fortement“ (comme dans le mot ukrainien *неглуп*, qui veut dire „très sot“) rapproche le préfixe *ne-* de celui de *na-*, lequel, avec les particules **-i* et *-že*, *žь* ou *-re*, *ръ*, constitue le préfixe superlatif propre aux langues slaves. Cependant, à côté de *naj-*, *nar-* et *na-*, on y trouve aussi *nej-*, *ner-* et *nejž-* comme préfixes superlatifs. On remarque, toutefois, qu'à la forme *na-* ne correspond pas la forme analogue *ne-* assumant la fonction du préfixe superlatif. Cela résulte certainement du fait que, dans ce cas, ces deux catégories, identiques au point de vue de la forme, mais absolument différentes en ce qui concerne leur caractère sémantique, entraient en conflit: par ex., *невеселију* devrait signifier en même temps „triste à un degré plus élevé“ et „*највеселију*“, c'est-à-dire „joyeux au plus haut degré“. Il y a lieu de supposer que les composés avec le préfixe négatif *ne-* apportant le sens de l'opposition ou de la négation ont empêché le développement du préfixe superlatif *ne-*, qui, à partir de sa position superlative, en sa qualité de radical dans les préfixes superlatifs *nej-*, *ner-* et *nejž-*, était susceptible d'apporter un certain élément d'intensité dans le sens de „très, fortement“, que l'on voit conservé dans très peu d'exemples, qui ont, d'ailleurs, perdu presque toute expressivité.